

The taxonomic and other morphological characters of some of these species are discussed in the text (see also the figures). It is pointed out that *Mycena pelliculosa* ss. Ricken is a good, but neglected species, and quite distinct from *M. pelliculosa* ss. Smith and Kühner. In addition some other interesting fungi are discussed here, especially the species of *Hygrocybe*, series *Hygrocybe* and *Coccinei*, and the species complex of *Galerina* "rubiginosa". In juniper scrub of the Netherlands both *G. atkinsoniana* (only the 2-spored form) and *G. vittaeformis* s.s. (2- and 4-spored forms) have been found.

Finally, it is pointed out that the mycoflora, too, shows a clear differentiation in species of dense juniper shrubs (16 species) and of small open spaces (22 species). These species have been enumerated and tentatively subdivided into smaller synusiae.

WAARNEMINGEN BIJ DE GROTE STINKZWAM

Op 14 juli 1963 ontdekte ik onder lijsterbesstruiken nabij een beemoste sparrestomp, het geheel met een entourage van sparren en zomereiken, een vrij groot aantal eieren van *Phallus impudicus*, ongeveer alle in hetzelfde stadium: geheel gaaf op een enkele na, die een barstje vertoonde waardoor het geleachtig voedselslijm zichtbaar was. Geen enkel ei verspreidde reeds een geur. Ik telde er 13.

Ik ben naar huis gegaan om een bloempot te halen en heb een ei uitgegraven met de omringde aarde en ter plaatse in de pot geplant. Noodzakelijk voor de latere ontplooiing van de zwam is het niet om met het ei ook de aanhangende aarde mee te nemen. 'k Heb er eens een meegenomen die gewoon los op een bospad lag, daar neergegoid of er naar toe gevoetbald en die deed het ook goed, alleen deed die er wat langer over.

De pot met inhoud heb ik thuis op zolder gezet. Deze zolder is geheel afgesloten en is boven de eerste etage. In het dak zitten op een hoogte van + 12 meter boven de begane grond twee dakramen, waarvan ik er één enige centimeters open zette.

Gedurende drie dagen waren er geen veranderingen aan het ei te constateren. Op 17 juli echter bemerkte ik dat het ei begon ineen te schrompelen. Ik vreesde dat dit het voorteken van afsterving was. Hoe groot was mijn verwondering, toen deze vrees ongegrond bleek en hij zich op 18 juli 's morgens springlevend toonde. Hij was namelijk 's nachts uitgekomen en was om 7.55 uur inclusief hoed en steel 14 cm lang. Bij latere proeven was mijn ervaring eveneens dat de eieren altijd 's nachts uitkomen.

De donkergroene hoed was glad en droog (nog niet honingraatvormig en niet slijmig) en had geen geur.

's middags 12.45 uur was het geheel 17 cm lang. Er vertoonde zich nu op de inmiddels slijmig geworden hoed een raatvormige tekening en de bekende geur was duidelijk waar te nemen. Ik leid hieruit af dat de reuk ontstaat tegelijk met het slijmig worden van de gleba. Dezelfde dag nam. 6 uur, van mijn werk komend, opende ik de zolderdeur en rook onmiddellijk de stinkzwam. Toen ik hem naderde vlogen 3 grote vliegen (blauwe vleesvliegen) op van de hoed en bleven, zolang ik op de zolder bezig was, zoemend rondvliegen. Het feit dat 's middags de inmiddels slijmig geworden hoed geurde en 's avonds vliegen werden waargenomen rechtvaardigt de conclusie dat de vliegen uitsluitend op de geur waren afgekomen. Ook in de vrije natuur heb ik niet waargenomen dat vliegen plaatsnamen op een pas ontplooid, nog droge en dus niet riekende gleba.

Vliegen als de genoemde had ik nog niet eerder op zolder aangetroffen. Wij wonen aan een zeer drukke verkeersweg, een milieu waar deze vliegen zich, dunkt mij, niet zo erg thuis voelen. In de vertrekken beneden komt er bij uitzondering soms een door een openstaand raam naar binnen. Deze zou dan echter niet tot de zolder kunnen doordringen, want die is door een deur afgesloten.

Ze moesten dus door de kier van het ene dakraam, dat zich bevindt in dat gedeelte van het dak dat naar de straatzijde is gekeerd, naar binnen zijn gekomen. Als deze vliegen op ongeveer manshoogte boven de straat of voortuintjes hebben gevlogen, moeten we dus aannemen dat ze dáár de geur van Ph. imp., ruim 10 meter hoger in een gebouw geplaatst, hebben waargenomen en dat deze geur hen geleid heeft via een enige centimeters openstaand dakraam naar de bewuste plaats. Ook op de zolder, die vrij donker is met als enige verlichting de beide dakramen van geringe afmeting, zullen ze zich alleen op de geur georiënteerd hebben. Als ik me muisstil hield op de zolder op voldoende afstand gingen ze weer regelrecht op hun doel af. De volgende dag 's middags + 12.45 uur, was Ph. imp. omgevallen en vertoonde door de slapte van de steel een begin van verwelking. Ik telde na 6 grote vliegen: 2 op de hoed en 4 zoemden op de zolder, zich blijkbaar gestoord voelend in hun bezigheid door mijn aanwezigheid. De hoed vertoonde witte en lichtgroene plekken op raatvormige ondergrond: plaatsen waar het sporenslijm geheel of nagenoeg geheel verdwenen was. En daar het groene slijm niet er naast was afgedropen en niet aan te nemen was dat de vliegen zulke hoeveelheden aan poten of lijf hadden kunnen meenemen, lag de conclusie voor de hand dat er van gegeten was.

Na verwijdering van de pot met Ph. imp. kostte het me nog wel enige moeite om de vliegen door het (nu geheel geopende) dakraam te verwijderen.

Naderhand heb ik enige keren dezelfde proef genomen bij een geslo-

ten dakraam. Er kwam toen geen vliegenbezoek; nadat de "bloei" voltooid was, had zich het hoedje inclusief sporenslijm in die gevallen geheel papierachtig verhard.

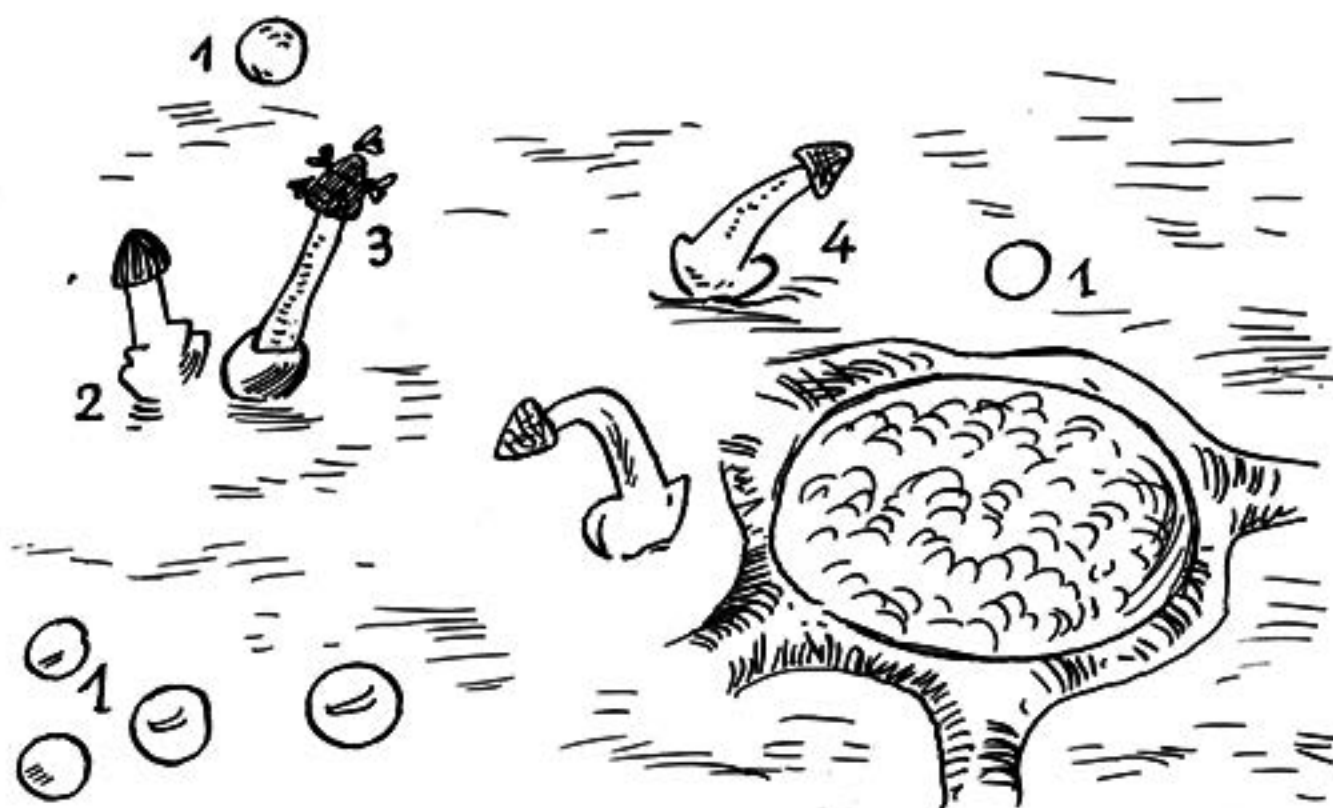
Zulk een gedroogd hoedje geeft geen reuk meer af. Het is mij echter gebleken dat de riekende stof die de veroorzaker van de geur is, door droging als het ware geconserveerd wordt. Half maart 1964 bevochtigde ik zo'n gedroogd hoedje van het vorig jaar met water; na enige uren verspreidde het weer de geur, volgens mij walgelijker (meer het idee gevend van echte lijkenlucht) dan in verse toestand. Men kan dit echter maar éénmaal doen: nogmaals gedroogd en daarna weer bevochtigd ruikt het hoedje alleen maar iets muf. Bij microscopisch onderzoek van zo'n hoedje bleken ook de sporen (zeer klein, boonvormig en glad) volledig intact gebleven.

Hoe verliep het nu verder met de waargenomen begroeiing? De op 14 juli geconstateerde 13 eieren kwamen alle tot "bloei", soms enige tegelijk, totdat op 31 juli niets meer te bespeuren viel. Het was óf het definitief einde óf er was een pauze ingetreden: dat zou moeten blijken. Verschillende keren ben ik naar de plaats terug geweest maar er viel geen spoor van *Ph. imp.* te bekennen totdat op 22 sept., dus na een pauze van ruim 7 weken weer plotseling 16 eieren tevoorschijn waren gekomen op dezelfde plek als de eerste groep van juli. Dit was kennelijk de tweede jaarproduktie van hetzelfde mycelium. Het eerste ei van deze "vlucht" kwam uit op 29 sept. en het laatste op 27 okt. Wat daarna te zien was waren slechts restanten (verwelkte vuilwitte exemplaren, steelresten en overblijfselen van hoeden). Op 9 nov. waren ook deze restanten verdwenen.

Hier volgt nog een schets van de situatie ongeveer in het midden van de tweede periode namelijk op 12 okt. 1963. Dat men hier geen 16 exemplaren of resten er van telt maar een kleiner aantal, wordt verklaard door het feit dat ik er enkele had meegenomen naar huis, hetzij in ei-toestand, hetzij als volwassen.

Al met al is het leven der stinkzwammen zeer interessant. Ik zal ze ook dit jaar in het oog houden. Het staat nu al voor mij wel vast dat de aasvliegen meer dan een interessante bijkomstigheid zijn, ja dat ze een onmisbare schakel vormen in het bestaan van *Ph. imp.* De sporen vallen niet uit, worden niet weggeschoten en maken zich ook niet vrij zoals bij *Coprinus* en ook luchtstromingen hebben er geen vat op doordat ze óf ingebet zitten in het niet-vervloeiende slijm óf met dit slijm opdrogen tot een hecht geheel.

Uitsluitend de gelokte insecten kunnen voor de verspreiding zorgen.

- 1) eieren.
- 2) pas uitgekomen, het hoedje is nog droog: geen vliegen, hoewel er vlakbij genoeg op de buurman zitten !
- 3) vliegen op slijmige hoed.
- 4) verwelkende exemplaren, geen slijm meer (vuilwitte hoedjes).

Arnhem, 28 maart 1964

E. Klaassen.

vervolg van: "Voor de boekenplank"

zijn.

De determinatietabel werkt vrij vlot tot op geslachten, gebruikt als eerste criterium de uitwendige vorm, en daarna de sporenkleur. De soorten staan per geslacht opgesomd en men moet door aandachtig lezen een keus doen. De omschrijvingen zijn kort maar duidelijk en nauwkeurig. Ook de standplaatsaanduiding is goed. Microscopische gegevens worden niet vermeld. Nomenclatuur en indeling is modern.

De reproducties zijn op 2/3 van de ware grootte. Een vergelijking met de oorspronkelijke afbeeldingen van Lange gaat natuurlijk niet op.

Toch is een geheel aanvaardbare soorten- illustratie ontstaan, ze-